

İSLÂMÎ DÖNEM TÜRK EDEBİYATININ TARİHÎ GELİŞİMİ

Divan edebiyatının kuruluş dönemidir. 11. yüzyıldan 13. yüzyıla kadar zihnen ve bedenen çökmüş olan Anadolu insanını diriltmek maksadıyla mutasavvıflık giderek yandaş toplamaya başlamıştır. Bu dönemde şiir bir tebliğ aracı olarak kullanılmıştır. Dönem eserleri genel olarak dini-tasavvufi içeriklidir. Moğol istilasından dolayı batıya göçen Türk kavimleri İran ve Irak'tan etkilenmiş, dilde büyük bir değişim oluşmaya başlamış, Batı Türkçesinin tohumları atılmıştır.

Dönemin siyasal yapısı ise Moğol istilasından sonraki dağılan Büyük Selçuklu Devleti sonrası yaşanan siyasi iktidarsızlık dönemidir.

Büyük Selçuklu'da resmî dil Arapça, edebî dil Farsçadır. Türkçe sadece halkın konuşma dilidir. Karamanoğlu Mehmet Bey tarafından yayınlanan ferman ile her türlü yazışmanın Türkçe olmasını emredilmiştir. Yalnız o dönemde Türkçe için hâlâ bir yazı dili oluşmuş değildir.

Anadolu'da batı Türkçesi ile eser veren ilk isimler Sultan Veled ve Yunus Emre'dir. Ali tarafından yazılan Kıssa-i Yusuf Batı Türkçesi ile yazılmış ilk eser olarak kabul edilebilir. Yalnız bu eserde Doğu Türkçesinin özellikleri görülmektedir. Dörtlüklerle ve hece ölçüsüyle yazılmıştır. Eserin Avrupa'da çeşitli kütüphanelerde yazma nüshaları bulunmaktadır.

MEVLÂNÂ (ö. 1273)

1207'de Horasan'ın Belh şehrinde doğmuştur. Meşnevî'de adının Muhammed b. Muhammed b. Hüseyin el-Belhî olduğunu söylemiştir. Celâleddin, Mevlânâ, Belhî, Rûmî, Mevlânâ-i Rûm, Mevlânâ-i Rûmî, Molla Hünkâr, Mollâ-yı Rûm gibi birçok adla anılmıştır.

Mevlânâ'nın babası "sultânü'l-ulemâ" olarak anılan Bahâeddin Veled'dir.

Mevlânâ hakkında geniş bilgi için bkz. Reşat Öngören, "Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/mevlana-celaleddin-i-rumi>

